

HS - Ulkomaat - 21.11.1999 - 6303 merkkiä - 1. painos

Neljä vuotta Daytonin rauhansopimuksesta:

PILVI TORSTI SARAJEVO-Oletteko kuulleet maasta, jonka lippu otettiin käyttöön ulkomaalaisten asettamalla pakkolailla?

Entä samaan aikaan pakotetusta kansallishymnistä, joka on pelkkä melodia ilman sanoja, koska sanoista ei päästy yhteisymmärrykseen?

Osaatteko kuvitella väkimäärältään Suomen kokoisen valtion, jossa toimii rinnakkain kolme armeijaa, kaksi postilaitosta, kaksi koulujärjestelmää, kolme virkamieskoneistoa ja kahdenlaiset aakkoset, joilla kirjoitetaan samaa kieltä?

Tämä valtio on nimeltään Bosnia-Hertsegovina. Tänään se viettää neljättä syntymäpäiväänsä, sillä Bosnia-Hertsegovinan valtion synnyttänyt Daytonin rauhansopimus allekirjoitettiin päivälleen neljä vuotta sitten.

Pääkaupungissa Sarajevossa ei vietetä Dayton-päivää.

"Dayton oli vuosisadan paras vitsi", kommentoi poliittisesti aktiivinen nuori opettaja ja kirjailija Emir Satovic. "Olemme tienneet sen alusta saakka."

Samassa linjassa hänen kanssaan on vuosipäivän aattona julkaistu raportti "Onko Dayton epäonnistumassa?", jota on siteerattu niin paikallisessa mediassa kuin ns. kansainvälisen yhteisön pöytäkeskusteluissa.

Kansainvälisen kriisiryhmän (ICG) kirjoittama raportti käy seikkaperäisesti läpi Daytonin rauhansopimuksen keskeiset kohdat ja toteaa, että lähes kaikki ovat edelleen toteuttamatta.

"Jos kansainvälinen yhteisö haluaa välttää Bosnia-Hertsegovinan hajoamisen ja uuden sodan, sen täytyy suunnitella strategia, joka luo vakaan, monikansallisen valtion ja yhteiskunnan", on raportin synkkä johtopäätös.

Daytonin

"suuri kokeilu" Moinen johtopäätös on myrkyllistä luettavaa Sarajevon "Valkoisessa talossa", kansainvälisen yhteisön toimintaa johtavan Bosnian Korkean edustajan toimistossa (OHR).

"Raportti on hyvin yksipuolinen", sanoo päätiedottaja James Ferguson. "Dayton on onnistunut päätehtävässään, maassa on neljän vuoden jälkeen edelleen rauha."

Ferguson on oikeassa. Dayton lopetti kolme ja puoli vuotta kestäneen sodan. Tuona aikana noin 200000 ihmistä kuoli, mukaan lukien tuhansia siviilejä.

Daytonin sopimuksen ongelmallisuuden ymmärtämiseksi on palattava vielä menneeseen, huhtikuussa 1992 alkaneeseen sotaan.

Karkeasti yksinkertaistettuna sodassa oli kysymys kansallismielisen politiikan masinoimista väestönsiirroista. Ensin serbit tyhjänsivät vanhan Jugoslavian armeijan tuella kroaatit ja bosniakit eli Bosnian muslimit laajoilta alueilta.

Kun kroaatit huomasivat, että sota vain jatkuu ja serbit laajentavat alueitaan, he aloittivat oman "etnisen puhdistuksensa", jonka uhrina olivat bosniakit.

Hetken aikaa näytti siltä, että Kroatia ja Serbia jakavat Bosnian keskeltä kahtia ja maan enemmistön muodostaneesta bosniakkiväestöstä tulee uusi "maaton kansa". Bosnialaisten oma armeija, jonka riveissä oli myös lukuisia serbejä ja kroaatteja puolustamassa monikansallisia kotiseutujaan, jatkoi vastarintaa.

Lopulta kansainvälinen yhteisö puuttui peliin ja onnistui lopettamaan sodan.

Syntyi Daytonin sopimus jonka haaste oli valtava. "Kansainvälinen yhteisö" halusi osoittaa, että etnistä puhdistusta ei hyväksytä ja että Bosnia-Hertsegovinan monikansallinen luonne pitää turvata. Näin Daytonin sopimuksesta tuli paljon enemmän kuin rauhansopimus.

"Se on uuden valtion sikiö", muotoilee OHR:n Ferguson.

Kolmessa viikossa amerikkalaiset kirjoittivat uuden perustuslain ja täydelliset kokoamisohjeet uuden valtion rakentamista varten.

Ferguson kutsuu Daytonia "suureksi kokeiluksi", jollaista kansainvälisessä politiikassa ei ole ennen nähty. Koetta toimeenpanemaan luotiin massiivinen kansainvälinen yhteisö, jonka valkoiset maastoautot ja Sfor-sotilaat ovat tulleet osaksi Bosnia-Hertsegovinan näkyvää arkipäivää.

Dayton

umpikujassa Neljän vuoden jälkeen Daytonin toimeenpanijat ovat ICG:n raportin mukaan umpikujassa. Valtiota määrittävät sen kaksi osaa: serbien tasavalta ja kroaattien ja muslimien liittovaltio. Paikallisia poliitikkoja ei ole saatu mukaan "suureen kokeiluun".

Keskushallinto on heikko ja monikansalliset elimet laajalti olemassa vain Daytonissa allekirjoitetulla paperilla. Todellinen valta on kansallismielisillä poliitikoilla.

Korkean edustajan toimistossa tilanne nähdään positiivisemmin. James Ferguson mainitsee

suuriksi voitoiksi esimerkiksi vakaan valuutan ja oman keskuspankin. Yhtenäiset rekisterikilvet, jotka eivät paljasta kuljettajan kotipaikkaa, ovat taanneet vapaan ja turvallisen liikkumisen.

Kriisiryhmän raportti kiinnittää huomiota samoihin onnistumisiin, mutta korostaa paikallisen vastuun puutetta. "Muutamia Daytonin menestyksiä yhdistää se, että ne on saatu aikaan keinotekoisesti kansainvälisen yhteisön painostuksella", raportti toteaa.

Raportin mukaan nykytilanteessa kansainvälisellä yhteisöllä on viisi vaihtoehtoa: täydellinen vetäytyminen, nykyisen politiikan jatkaminen, Daytonin sopimuksen uudelleen kirjoittaminen, Daytonin soveltaminen kovemmalla kädellä tai kansainvälisen protektoraatin luominen Bosniaan. Vaihtoehtoista vain kaksi viimeistä estäisivät kriisiryhmän mielestä uuden sodan.

OHR:n Ferguson pitää ennustetta uudesta sodasta perusteettomana. "Ei kukaan halua sotaa. Ihmiset haluavat palata kotiin, saada töitä ja elää turvallisesti." Enemmistö bosnialaisista vahvistaisi edellisen.

Ongelma on, että se ei ole todellisuutta. Jos paluumuutto jatkuu nykyvauhdilla, viimeinen bosniakki pystyy palaamaan kotiseudulle vuonna 2117. Arviot työttömyysprosentista liikkuvat 40 ja 90 prosentin välillä. Jos kansainvälinen apu jätetään pois, talous on miinuksella.

Sodan sijaan lähes kaikki nuoret haluavatkin lähteä pois maasta, heidän joukossaan sarajevolainen Emir Sakovic.

"Kaikki kehitys on ollut näennäistä. Tunnelin päässä ei näy mitään", hän tiivistää.